

Sammendrag: Saken gjaldt klage over avgjørelse om strykning av produkt. Vinmonopolets anførsel om at klagen måtte avvises på grunn av oversittelse av klagefrist, førte ikke frem. Klager gjorde gjeldende at avgjørelsen måtte settes til side fordi styringstallet ikke ble justert for å ta høyde for produkter overført fra andre segmenter. Opplysningene om hvilke momenter som hadde inngått i vurderingen av om styringstallet skulle justeres, ga ikke grunnlag for å sette til side beslutningen om å opprettholde et styringstall på 6 for klagers segment. Det var heller ikke opplysninger som tilsa at det var en fast og entydig praksis for at styringstallet ble justert dersom et produkt ble tilført et segment som følge av prisjusteringer.

Sak nr. 1/2021, lnr. KVIN-2021-3
Klage fra Best Cellars AS
over avgjørelse om strykning av produkt fra basisutvalget

Den 18. mai 2021 ble det holdt møte i Nemnd for prøving av AS Vinmonopolets beslutninger om innkjøp mv. Deltakere var nestleder i Arbeidsretten Tron Løkken Sundet (leder), advokat Marianne Hammer, advokat Hilde J. Mjønes Nielsen og fagdirektør Odd Anders Nilsen.

***

Bottega Pink Gold (artikkel nr. 1181201) ble lansert i Vinmonopolets testutvalg i mars 2016 og overført til basisutvalget september 2016. Artikkelen solgte i måleperioden fra 8. mai 2020 til 31. oktober 2020 3059 liter og ble rangert som nummer 7 i produktgruppen Musserende vin, rosé <12 g sukker per liter, prissegment kr. 150,00-299,99. Målegrunnlaget var Vinmonopolets butikker i kategori 6. Styringstallet for dette segmentet er 6. Produktet som ble rangert som nummer 6 solgte 5501 liter. Da produktet ble rangert utenfor styringstallet ble Best Cellars AS i e-post fra Vinmonopolet 20. november 2020 meddelt at artikkelen ville bli strøket og overført til bestillingsutvalget fra 21. januar 2021.

Best Cellars AS har 18. desember 2020 klaget over beslutningen. Klager har i etterfølgende e-postkorrespondanse anført at klagen opprinnelig ble sendt den 8. desember. Vinmonopolet har opplyst at man i Vinmonopolets systemer ikke har funnet noen melding fra Best Cellars som tilsier at klagen ble sendt fra klager eller mottatt av Vinmonopolet 8. desember.

Klagerens hovedanførsler:

Klage ble sendt til Vinmonopolet 8. desember 2020 og er rettidig.

Beslutningen om strykning av artikkel 1181201 Bottega Pink Gold må oppheves. I rangeringsrapport ble det klart at produktet ville bli rangert utenfor styringstallet. Årsaken er imidlertid at artikkel nr. 9688201 Blanc Crémant de Loire Rosé endret pris til kr. 154,90 og dermed flyttet fra segmentet under og til samme segment som Bottega Pink Gold. Vinmonopolet pleier å fange opp slike prisendringer og legge til en plass i det segmentet produktet overføres til. Det er derfor praksis for at segmenter justeres eller utvides med det antall produkter som har kommet inn fra andre segmenter.

Segmentet Musserende Rose < 12 g sukker per liter, prissjikt kr 0–149,99 er styringstallet 3 og i segment kr 150–299,99 er styringstallet 6, til sammen er det 9 plasser i disse to prisgruppene. I november 2020 ble det tatt bort en plass i segmentet kr. 0–149,99 hvor art. nr. 96688201 Blanc Foussy Cremant var listeført. Det ble ikke tilført noen ny plass for segmentet over kr 149,99. Dette blir derfor en utilsiktet markedsjustering grunnet en prisøkning.

Det er ikke grunnlag for å senke styringstallet i et segment < 12 g sukker per liter og øke det i et segment med produkter over 12 gram sukker per liter. Dette harmonerer dårlig med den generelle strategi og retning Vinmonopolet har med produkter med mindre sukker.

Bottega Pink Gold har ligget på en trygg plass i sitt segment, og blir nå strøket på grunn av prisøkning på et annet produkt. Vinmonopolet har tidligere uttalt at prisendringer ikke skal påvirke produkters listeføring og ikke føre til en utilsiktet markedskonsekvens. Det tilsier at styringstallet må justeres.

Bottega Pink Gold ligger innenfor volumkravet, og det er merkelig at man kan sette opp prisen på et produkt i segmentet under slik at produktet som har en sikker plass i segmentet over, mister plassen til ett produkt som både er billigere og har solgt bedre i ett lavere segment. Dette kan skape spekulering om hvordan man prissetter produktene.

Vinmonopolets hovedanførsler:

Prinsipalt må klagen avvises siden fristen er oversittet, jf. nemndsforskriften § 4 andre ledd. Best Cellars ble i e-post av 20. november 2020 informert om at produktet Bottega Pink Gold var rangert utenfor styringstallet i sitt tilhørende prissegment, og følgelig strykes fra basisutvalget. Frist for klage er etter nemndsforskriften § 4 annet ledd 3 uker regnet fra det tidspunktet Best Cellars er blitt kjent med beslutningen eller burde ha skaffet seg kunnskap om denne. I og med at Best Cellars AS ble informert 20. november løp klagefristen ut 11. desember 2020. Klagen ble først sendt og mottatt 18. desember 2020. Klagen er derfor for sent innkommet, og må avvises.

Vinmonopolets fastsetting av styringstall er innenfor forskriftens rammer, bygger på et korrekt faktisk grunnlag og det er ikke tatt utenforliggende eller usaklig hensyn. Styringstall er et resultat av sammensatte vurderinger basert på blant annet endring i salgspris, endring i sukkerinnhold og markedsutvikling i hver enkelt produktgruppe, samt innslagspunktene for de ulike prissegmentene. Samtidig må Vinmonopolet se på totalbildet og alle prissegmentene samlet i forhold til det totale styringstallet for basisutvalget. Det er ikke enkeltartikler som er styrende for fastsettingen av styringstall, men det er helheten med behov, utvikling og innslagspunkt som er styrende.

Klager anfører at Vinmonopolet burde fanget opp at et produkt byttet prissegment som følge av en endring i salgspris og dernest justert styringstallet tilsvarende ved bortfallet og tilføringen av et produkt i Musserende vin, rosé < 12 g sukker per liter, prissegment kr 0–149,99 og 150,00–299,99. Vinmonopolet følger ikke enkeltartikler ved fastsettingen av styringstall; når enkeltartikler ikke følges, betyr det at endringer for artikler alene ikke er utløsende for justering av styringstall.

I produktgruppen Musserende vin, rosé < 12 g sukker per liter, prissegment kr 0–149,99 var det ett produkt (Blanc Foussy Crémant de Loire Rosé 9688201) som endret pris og derfor ble innplassert i prissegment 150,00 til 299,99. Produktet Blanc Foussy ble, basert på sitt litersalg, innplassert som det sjette rangerte produktet i prissegment kr 150,00–299,99. Som klager anfører, medførte dette at klagers produkt vil rangere utenfor styringstallet med mindre styringstallet ble utvidet. Vinmonopolet besluttet for prissegmentet kr 149,99–299,99 å holde styringstallet uforandret. Bakgrunnen for denne beslutningen var at selv om prissegmentet har hatt god salgsutvikling (59,0 %) siste tolv rullerende måneder, ville det bli en for stor avstand i fra det sjette rangerte produktet (innslagspunktet) og ned til det syvende rangerte produktet. Vinmonopolet fant derfor ikke grunnlag for å utvide styringstallet for dette prissegmentet.

Klager hevder videre at Vinmonopolet i andre tilfeller har utvidet styringstallet, som følge av en prisendring. Dette bildet må nyanseres. I tilfeller hvor styringstallet har blitt endret samtidig som det også har forekommet en prisendring med tilhørende tilførsel eller bortfall av produkter, har dette inngått som ett av flere momenter i en sammensatt vurdering som tar alle forhold i betraktning – ikke utelukkende prisendringen. I slike tilfeller som klager beskriver, vil det tilførte produktet typisk ha et såpass betydelig litersalg at det plasserer seg tett inntil innslagspunktet eller høyere i prissegmentet. Alternativt kan det være at det produktet som rangerer utenfor styringstallet ligger tett inntil innslagspunktet. Poenget er altså å la endringen i salgspris inngå i en sammensatt vurdering av flere forhold, ikke å se på prisendringen isolert.

At et produkt endrer pris og dernest bytter innplassering til et annet prissegment, kan ikke tillegges avgjørende vekt. Det ville i så fall bety at Vinmonopolet skal basere sine vurderinger på en enkeltstående artikkel og faktor. Det vil ikke behandle like tilfeller likt, jf. innkjøpsforskriften § 1-1, eller ivareta føringene i innkjøpsforskriften § 2-2 om fastsetting av produktgrupper og styringstall.

Avslutningsvis anfører klager at produktet lå trygt innenfor det såkalte volumkravet. Nemnda har blant annet i sak nr. 5/2016 og 11/2014 påpekt at «[u]tgangspunktet er at grossistene må være forberedt på at [produkt]grupper og styringstall kan bli endret, også i løpet av måleperioden, og at de må tåle konsekvensene av dette». Samtlige produktgrupper, med eventuelt tilhørende prissegment, er gjenstand for vurdering av styringstall. Vinmonopolet vurderer samtlige produktgrupper og prissegmenter etter de samme objektive kriterier slik at det forretningsmessige skjønnet ivaretar kravet til likebehandling.

Klagenemndas merknader

Avvisningsspørsmålet

Vinmonopolet har prinsipielt anført at klagen må avvises fordi den er fremsatt for sent.

Etter nemndsforordningen § 4 gjelder det en frist på 3 uker for å bringe Vinmonopolets beslutninger inn for nemnda. Etter forvaltningsloven § 29 må erklæring om klage sendes før fristutløp. Fristen på tre uker skal regnes i samsvar med reglene i domstolloven § 148 andre ledd andre punktum. Melding om strykning ble sendt til klager 20. november, slik at klagefristen utløp 3 uker senere, det vil si 11. desember 2020.

Klager har fremlagt kopi av e-post klager opplyser å ha sendt til Vinmonopolet 8. desember 2020 kl. 14.18:

«Fra: Kristin Tveitan Fredriksen
Sendt: 08. desember 2020 14:18
Til: 'markedskonsulenter@vinmonopolet.no' <markedskonsulenter@vinmonopolet.no>
Emne: Klage på strykning av Bottega Pink Vnr 1181201, vennligst send videre til
KLAGENEMDA»

Vinmonopolet finner ikke denne e-posten i Vinmonopolets datasystemer. E-posten sendt 18. desember 2020 har samme innhold som e-posten av 8. desember, men klager viste til at dette var ment som en videresending av den tidligere e-posten og purring på tilbakemelding. I denne e-posten fra klager heter det:

«Fra: Kristin Tveitan Fredriksen <kristin@bestcellars.no>
Sendt: fredag 18. desember 2020 13:46
Til: Markedskonsulenter <Markedskonsulenter@vinmonopolet.no>
Emne: VS: Klage på strykning av Bottega Pink Vnr 1181201, vennligst send videre til
KLAGENEMDA

Hei,

Det gikk litt fort her. Vil bare forsikre oss om at dere mottok denne mailen som ble sendt fra oss 8 desember.

mvh

Kristin»

Til dette svarte Vinmonopolet:

«Fra: Markedskonsulenter <Markedskonsulenter@vinmonopolet.no>
Sendt: 18. desember 2020 14:15
Til: Kristin Tveitan Fredriksen <kristin@bestcellars.no>
Emne: SV: Klage på strykning av Bottega Pink Vnr 1181201, vennligst send videre til
KLAGENEMDA

Hei

Vi bekrefter at deres henvendelse er mottatt. E-posten er tilsynelatende sendt 18. desember 2020 klokken 12.15 og mottatt av oss samtidig.»

Klager viste til at mailen «ble også sendt 8 desember, men vi hørte ikke noe fra dere da. Derfor sendte vi på nytt i dag».

Nemnda må bygge på de opplysninger som foreligger, og det er her uklart hva som har skjedd med meldingen av 8. desember 2020. Ut fra de opplysninger som er fremlagt, legger nemnda til grunn at klagen er rettidig.

Klagen over beslutningen om strykning, herunder spørsmålet om å opprettholde styringstallet

Innkjøpsforskriften § 2-2 andre ledd har regler om inndeling i produktgrupper og om strykning av produkter. Bestemmelsen lyder:

«Basisutvalget inndeles i produktgrupper. For hver produktgruppe fastsettes et maksimalt antall produkter. Produktgruppene skal bestå av produktene med høyest salgsvolum på landsbasis målt

i en nærmere bestemt periode. Dersom et produkt ikke har solgt tilstrekkelig til å opprettholde plassen i produktgruppen, skal videre innkjøp av produktet stanses.»

For hver produktgruppe skal det fastsettes et styringstall, jf. innkjøpsreglementet punkt 1.4. Måling og rangering skjer annenhver måned basert på salg i seks måneder forut for rangeringstidspunktet. Bestemmelsene om strykning på grunnlag av rangering etter salgsmålinger er absolutte og objektive, og gir ikke rom for skjønn. Et produkt kan likevel ikke strykes dersom rangeringstallet skulle vært justert, og klagers produkt i så fall ville kvalifisert for videre salg i segmentet.

Klager har i korte trekk gjort gjeldende at styringstallet i segmentet burde vært justert fordi et produkt ble overført fra et annet segment.

Fastsettelse av styringstall hører under Vinmonopolets forretningsmessige skjønn, og kan i utgangspunktet ikke prøves av nemnda, jf. nemndsforskriften § 3 andre ledd, KVIN-2020-6 og KVIN-2020-11. Nemnda kan likevel prøve om det er lagt vekt på utenforliggende hensyn, om det foreligger usaklig forskjellsbehandling og om skjønnsutøvelsen er åpenbart urimelig.

Selv om prissegmentet hadde god salgsutvikling med en økning på 59,0 % det siste året, ville det etter Vinmonopolets vurdering blitt for stor avstand i omsetning mellom produktet rangert som nummer 6 med 5501 liter til klagers produkt rangert som nr. 7 med et salg på 3059 liter.

Klager har også vist til at det er praksis for å justere styringstall når et produkt endrer segment på grunn av prisjustering. En slik praksis kan tilsi at det er usaklig forskjellsbehandling dersom man ikke justerer styringstallet i samsvar med antallet produkter segmentet får tilført. Vinmonopolet har opplyst at det i tilfeller hvor styringstallet har blitt endret samtidig som det skjer prisjusteringer med tilhørende tilførsel eller bortfall av produkter, har dette vært ett av flere momenter i en sammensatt vurdering. Dette er forenlig med de opplysninger Vinmonopolet har gitt om metodikk og momenter som trekkes inn i vurderingen av om styringstallet skal justeres. Det er derfor ikke sannsynliggjort at det er en klar og entydig praksis for at endring av segment som følge av prisendring i seg selv fører til at styringstallet justeres. Vinmonopolet opplyser at praksis vil det i slike tilfeller ofte være slik at det tilførte produktet selger så vidt mye at det vil ligge nær innslagspunktet for segmentet, eller at det produktet som rangeres utenfor styringstallet ligger nær opp mot innslagspunktet.

Opplysningene i saken om momentene som er tillagt vekt i vurderingen av om styringstallet skulle justeres, gir ikke grunnlag for å si at skjønnet bygger på utenforliggende hensyn, utgjør usaklig forskjellsbehandling eller er åpenbart urimelig.

På denne bakgrunn kan klagen ikke tas til følge. Avgjørelsen er enstemmig.

S l u t n i n g:

Klagen tas ikke til følge.

Tron Løkken Sundet

Marianne Hammer

Hilde J. Mjønes Nielsen

Odd Anders Nilsen

Avgjørelsen er godkjent i henhold til interne rutiner, og sendes ut uten signaturer fra den samlede nemnda.